

Ks. Krzysztof Bardski

UNIwersYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W WARSZAWIE
WYDZIAŁ TEologicZNY

**KS. ANDRZEJ MAREK
PERSIDOK,
„CRISTOLOGÍA
Y ANTROPOLOGÍA
EN HENRI DE LUBAC.
MEDIACIÓN Y CRISTO
MEDIADOR”
PAMPLONA 2016**

Licząca 300 stron monografia ks. Andrzeja Marka Persidoka pt. *Cristología y antropología. La mediación de Cristo en Henri de Lubac (Christologia i antropologia. Pośrednictwo Chrystusa w teologii Henri de Lubaca)*, zmodyfikowana wersja pracy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem ks. prof. C. Izquierdo na Wydziale Teologicznym Universidad de Navarra, jest interesującym i dobrze udokumentowanym opracowaniem myśli i dzieła Henri de Lubaca z perspektywy chrystologicznej i antropologicznej, zogniskowanej na zagadnieniu pośrednictwa Jezusa Chrystusa w dziele zbawienia.

Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów. Pierwszy przedstawia chrześcijański paradoks człowieka i problem pośrednictwa (s. 43-78). Autor sięga do źródeł teologicznych koncepcji de Lubaca, dyskutuje z kontynuatorami jego myśli w drugiej połowie XX w. oraz wyprowadza interesujące wnioski, świadczące o oryginalności jego badań naukowych. Drugi rozdział koncentruje się na antropologii teologicznej de Lubaca (s. 79-126). Na uwagę zasługuje osadzenie biblijno-patrystyczne, wynikające z koncepcji *imago Dei* zawartej w pierwszych rozdziałach Księgi Rodzaju, wskazujące bardziej na afirmację jedności między Bogiem a człowiekiem niż na oddzielenie. Trzeci rozdział (s. 127-166) dotyczy koncepcji Chrystusa jako Pośrednika w przeobstwieńiu (*divinización*) człowieka, czwarty – Chrystusa jako Pośrednika w historii zbawienia (s. 167-204) oraz piąty – Chrystusa Pośrednika w dziele powszechnej rekapitulacji (s. 205-255). Szósty rozdział (s. 257-286) zbiera wnioski z poprzednich i ukazuje chrystologiczny fundament antropologii teologicznej Henri de Lubaca. Szczególnie mocno zostaje w nim podkreślony wpływ, jaki wywarł na jego teologię francuski filozof Maurice Blondel i rozwijana przez niego „filozofia Pośrednika”.

Od strony formalnej pracy nie można niczego zarzucić. Każdy rozdział zakończony jest zwięzłą konkluzją, przedstawiającą tok argumentacji, zaś całość rozprawy wieńczy konkluzja finalna. Autor oparł się na oryginalnych francuskich wydaniach dzieł Henri de Lubaca oraz licznych pracach jemu poświęconych. Odwołuje się też do autorów patrystycznych (Ireneusz, Atanazy, Augustyn, Maksym Wyznawca), szkoda tylko, że czyni to za pośrednictwem dzieł de Lubaca, a nie krytycznych wydań pism powyższych autorów.

Niewątpliwie jednak na pochwałę zasługuje czysty i piękny język hiszpański, w którym napisana została rozprawa oraz klarowny sposób formułowania myśli. Byłoby ze wszech miar pożądane, by rozprawa ks. Persidoka została przetłumaczona na język polski i wzbogaciła tym samym rodzimy dorobek teologiczny.

Autor nie tylko referuje w sposób systematyczny myśl wielkiego francuskiego teologa, ale również podejmuje nad nią krytyczną refleksję. Spogląda przy tym na dorobek Henri de Lubaca zarówno w kontekście teologii przedsoborowej, jak i najnowszych nurtów w teologii dogmatycznej i fundamentalnej XXI w.

Podstawowa teza rozprawy dotyczy „pośrednictwa” (*mediación*), które w pismach Henri de Lubaca opiera się na fundamencie chrystologicznym. Znaczy to, że pośrednictwo między naturą ludzką a darem Boga w myśli de Lubaca bierze początek od Chrystusa, jedyne Pośrednika. Nie jest On urzeczywistnieniem jakiejś wcześniej zdefiniowanej idei „pośrednictwa”, lecz absolutnym źródłem i początkiem zarówno tejże idei, jak i jej efektywnej realizacji. Przedstawiona powyżej teza została udokumentowana w dwóch etapach. Najpierw autor dokonał

analizy antropologii teologicznej de Lubaca, następnie zaś figury Chrystusa Pośrednika i roli, jaką odegrał w Bożym planie zbawienia.

Badania ks. Persidoka prowadzą do interesujących konkluzji antropologicznych. De Lubac odczytuje człowieka w kluczu „pośrednictwa”. Nie jest on zjednoczony z Bogiem w sposób esencjalny, ale dzięki ostatecznemu celowi, do którego został wezwany. Cel ten jest zarówno naturalny (ze względu na naturę człowieka), jak i nadprzyrodzony, jakim jest komunია z Bogiem, nieosiągalna w sposób naturalny. I to właśnie celowość jawi się jako przestrzeń pośrednictwa, świadcząca o jedności między Bogiem a człowiekiem.

W konkluzji zatem, kluczem do zrozumienia teologii de Lubaca jest nie tyle „integracja”, ile „mediacja” („pośrednictwo”). Nieustanna komunikacja między Bogiem a człowiekiem nie ma charakteru statycznego, lecz zawiera zarówno ścisłą jedność, jak i radykalną różnicę ontologiczną. Dynamizm ten wyraża istotę tajemnicy Boga, który w Chrystusie stał się człowiekiem.

Teologia Henri de Lubaca opierała się na wspaniałej znajomości myśli patrystycznej i średniowiecznej, dlatego też jego konkluzje stanowiły *sui generis* syntezy wcześniejszej tradycji myśli teologicznej. Z kolei synteza dokonana przez ks. Andrzeja Marka Persidoka integruje myśl genialnego teologa francuskiego ze współczesnym, posoborowym kontekstem teologicznym i rzuca wyzwania najnowszym nurtom w teologii dogmatycznej i fundamentalnej.

Article submitted: 31.01.2018; accepted: 13.02.2018.